

УДК 78.08:377.5:37.091.3

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.31.331675>

Тетяна Шершова, м. Полтава

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1993-4236>

СИНЕРГІЯ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ

У статті досліджено концепцію синергії формальної та неформальної освіти в підготовці викладачів естрадного вокалу. Розглядаються ключові аспекти формальної освіти, що надається у вищих навчальних закладах, та неформальної освіти, яка включає майстер-класи, конкурси, фестивалі, тренінги тощо. Аналізується вплив синергії двох форм освіти на формування професійних компетентностей фахівців естрадного вокалу. Обґрунтовується необхідність їх синергії для забезпечення якісної підготовки фахівців.

Ключові слова: *формальна освіта; неформальна освіта; інформальна освіта; естрадний вокал; синергія освіти; конвергентність; мистецька освіта; професійні компетентності.*

Постановка проблеми. Сучасна музична індустрія характеризується стрімкими змінами, зокрема в естрадному вокалі, де постійно з'являються нові техніки, стилі та технології. Це створює виклик для викладачів естрадного вокалу, які повинні не лише володіти високим рівнем професійної майстерності, але й бути здатними до постійного самовдосконалення та адаптації до нових тенденцій. Традиційна система формальної освіти, хоча й надає фундаментальні знання, часто не встигає за динамікою розвитку естрадного мистецтва. Тому виникає необхідність у пошуку ефективних підходів до підготовки викладачів, які б забезпечували не лише теоретичну базу, але й формували практичні навички, необхідні для успішної роботи в сучасних умовах.

Однією з ключових проблем є розрив між академічними знаннями та практичними потребами ринку праці. Викладачі естрадного вокалу повинні володіти не лише вокальною технікою, але й уміти працювати з сучасними технологіями, розуміти особливості шоу-бізнесу та мати навички сценічної майстерності. Крім того, важливим аспектом є здатність до реалізації індивіду-

ального підходу до кожного студента, враховуючи його унікальні здібності та потреби.

У цьому контексті постає питання про роль неформальної освіти, яка може доповнити формальну освіту та забезпечити формування практичних навичок і досвіду. Однак наразі проблема інтеграції формальної та неформальної освіти в підготовці викладачів естрадного вокалу є недостатньо дослідженою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «неформальна освіта» набув наукового визнання в європейських країнах наприкінці ХХ століття. Його актуальність детермінована суспільними трансформаціями та необхідністю створення сприятливих умов для розвитку окремих соціальних груп і категорій населення. Важливою ознакою неформальної освіти, на думку Н. Сулаєвої (2014), є «самостійне визначення людьми, які її отримують, мети власної освітньої діяльності» (с. 31). Як зазначає Н. Павлик (2018), процес становлення та впровадження цього поняття відбувався поступово, еволюційним шляхом, через розширення та поглиблення розуміння альтернативних форм освіти.

В українському науковому дискурсі поняття «неформальна освіта» є відносно новим явищем. Його активний розвиток розпочався на початку ХХІ століття, що було зумовлено розширенням доступу до ефективних освітніх технологій, можливістю адаптації та інтеграції зарубіжного досвіду, а також стратегічною орієнтацією на європейську освітню систему. Теоретичні аспекти неформальної освіти як чинника розвитку людського капіталу, концептуальні підходи до визначення її змісту та ролі в системі освіти дорослих, включно з післядипломним навчанням і підвищенням професійної компетентності, детально розглядаються у працях таких дослідників, як І. Андрощук (2019), О. Аніщенко (2017), В. Мирошниченко (2022), С. Закревська (2011), Т. Калюжна (2019), Л. Лук'янова (2017), Н. Павлик (2018), С. Прийма (2017), Н. Шарошкіна (2019) та ін.

Поняття «неформальна мистецька освіта» вперше введено до вітчизняного наукового обігу доктором педагогічних наук Н. Сулаєвою (2014) та стало підґрунтям для сучасних освітніх концепцій підготовки майбутніх учителів.

Понятійно-термінологічний апарат і процесуальні аспекти неформальної освіти відображено в нормативно-правових документах, зокрема в Законі України «Про освіту» (2017). У проєкті Закону України «Про освіту дорослих» (2022) підкреслюється

важливість розвитку неформальної та інформальної освіти як стратегічного напрямку забезпечення сталого розвитку держави.

Дослідження з підготовки фахівців естрадного вокалу зосереджуються на розробці та впровадженні ефективних методик, що поєднують класичну вокальну техніку із сучасними естрадними прийомами, що відображено в працях А. Бондарчук, В. Бокоч, О. Ушакової (2022), Н. Фоломеєвої (2021) та ін. Таким чином, актуальність дослідження полягає в необхідності розробки та обґрунтуванні концепції синергії формальної та неформальної освіти в підготовці фахівців естрадного вокалу, що відповідає вимогам сучасної музичної індустрії.

Метою статті є дослідження та обґрунтування концепції синергії формальної та неформальної освіти в підготовці фахівців естрадного вокалу.

Методи дослідження включають: теоретичний аналіз наукової літератури, нормативно-правових документів та освітніх програм з метою визначення ключових концепцій і підходів до формальної та неформальної освіти; порівняльний аналіз дав змогу визначити переваги й недоліки формальної та неформальної освіти в контексті підготовки фахівців естрадного вокалу; системний аналіз – розглянути підготовку фахівців естрадного вокалу як комплексну систему, що включає формальну та неформальну складові.

Виклад основного матеріалу. Естрадне мистецтво як феномен сучасної музичної культури набуває особливої значущості в умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій, глобалізаційних процесів і трансформації соціокультурних парадигм. Ураховуючи його високу соціальну мобільність і поширеність, дослідження естрадного мистецтва є необхідним для комплексного розуміння динаміки духовних процесів, що відбуваються в суспільстві. Це зумовлює зростання наукового інтересу до естрадного мистецтва, зокрема його генези, історичного розвитку, теоретичних і термінологічних аспектів, визначення його місця в художній культурі, а також проблем підготовки фахівців.

Естрадний спів, завдяки своїй жанрово-стилістичній різноманітності, є доступним і популярним видом мистецтва, що визначає його важливу роль у вихованні молодого покоління. Відповідно, забезпечення якісної професійної підготовки естрадних вокалістів як виконавців, так і педагогів, є пріоритетним завданням освітнього процесу у вищих навчальних закладах.

Проблематика естрадного співу активно обговорюється на науково-методичних конференціях та висвітлюється у спеціалізованій вокально-педагогічній літературі. В умовах цифрової трансформації освітнього простору формування компетентностей сучасного фахівця вимагає не лише практичних навичок вокального виконавства та постановки голосу, але й здатності до аналізу інформації з різних джерел, а також обізнаності в актуальних тенденціях розвитку естрадного вокалу. Не менш важливим є формування у студентів свідомого ставлення до навчального процесу, який розглядається не як механічна передача знань, а як творча співпраця між викладачем і студентом. Це передбачає розуміння студентом мети та завдань навчальних вправ, вокалізів і творів.

Однією з ключових концепцій сучасної освітньої парадигми є безперервна освіта, яка ґрунтується на необхідності постійного навчання та підвищеного попиту на висококваліфікованих фахівців. Динамічні соціально-економічні зміни вимагають від індивіда мобільності, здатності до професійного розвитку, адаптивності та формування індивідуальних освітніх траєкторій. У зв'язку з цим особливої значущості набуває процес формування та підтримки професійних компетенцій, необхідних для ефективної діяльності в умовах нестабільного суспільства, зокрема для педагогічних працівників освітніх установ.

У сучасному науковому дискурсі, як в Україні, так і за її межами, актуалізуються питання визначення методологічних засад та пошуку ресурсного забезпечення системи неперервної освіти дорослих у форматі формального та неформального навчання. Важливо зазначити, що в країнах Європейського Союзу роботодавці вже тривалий час визнають неформальну освіту на рівні з формальною, що сприяє її вдосконаленню. Україна, інтегруючись у європейський освітній простір, орієнтується на ці тенденції, дотримуючись політики розвитку неформальної освіти відповідно до загальноєвропейських стандартів.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про освіту» (2017), освітня діяльність охоплює різні форми навчання, що забезпечують право особи на освіту впродовж усього життя. Держава визнає та сприяє розвитку всіх видів освіти, створюючи відповідні умови для діяльності суб'єктів освітнього процесу та стимулюючи громадян до їх здобуття.

Формальна мистецька освіта в закладах вищої освіти забезпечує фундаментальні знання з теорії музики, вокальної техніки, методики викладання, музичної психології та педагогіки тощо. Вона включає такі складові: академічне навчання (лекції, семінари, практичні заняття), індивідуальні вокальні заняття, хоровий і ансамблевий спів, педагогічну практику.

У контексті освітньої парадигми формальна освіта визначається як структурований процес навчання, що здійснюється через офіційно затверджені освітні програми. Ці програми відповідають законодавчо встановленим рівням освіти, галузям знань і спеціальностям. Їхня реалізація передбачає досягнення здобувачами освіти програмних результатів навчання згідно із затвердженими освітніми стандартами для спеціальності певного рівня освіти. Успішне завершення такої освітньої програми веде до отримання кваліфікації, що має офіційне державне визнання (Дрозд, 2023, с. 74).

Щодо неформальної мистецької освіти, суголосні із визначенням цього поняття Н. Сулаєвою (2014). Дослідниця трактує неформальну мистецьку освіту в контексті професійної підготовки педагога як добровільну мистецьку діяльність індивіда, що здійснюється поза межами формалізованого навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі. Вона реалізується переважно в художньо-творчих колективах і не передбачає видачі офіційно визнаного диплома. Проте в підготовці майбутніх фахівців естрадного вокалу ці межі, на нашу думку, значно розширюються.

Неформальна освіта як доповнення до формального навчання поєднує позаакадемічні форми навчання, які сприяють розвитку творчих здібностей, адаптивних навичок і професійного досвіду. До такої форми освіти відносяться майстер-класи та тренінги з провідними вокалістами й педагогами, участь у конкурсах і фестивалях, самоосвіта та онлайн-курси, студійний досвід і робота з саунд-продюсерами. М. Гриньова (2019) зазначає, що оптимальне поєднання формальної та неформальної освіти сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу та розвитку необхідних компетентностей (с. 22-23). Ми поділяємо цю думку.

Інформальна освіта (самоосвіта) теж відіграє важливу роль у процесі навчання естрадного співу. Це процес самостійного набуття знань, умінь і навичок у повсякденній діяльності. Вона може відбуватися у професійному, громадському, сімейному чи дозвіллевому середовищі без формальної організації освітнього

процесу. Таке навчання сприяє збагаченню практичного досвіду для вокалістів та пошуку власного, оригінального стилю.

Синергія різноманітних типів освіти дозволяє розширити методичний арсенал викладача, сформувати гнучкість у викладанні, враховувати індивідуальні особливості студентів, залучати сучасні тренди та новітні технології в навчальний процес. Аналіз наявних дефініцій демонструє відсутність уніфікованого підходу до трактування терміну синергії в науковому дискурсі. Кожна концепція має певні обмеження та переваги, а також може бути застосована в конкретних умовах функціонування вертикально-інтегрованих структур. Вважаємо, що синергія є результатом взаємодії елементів у межах системи, який забезпечує сукупний ефект, що перевищує суму ефектів від ізольованого функціонування кожного елемента цієї системи. У рамках нашого дослідження йдеться про взаємодію формальної, неформальної та інформальної освіти.

Концепція синергії розкривається через демонстрацію її ключової характеристики – емерджентності. Фактично, синергія (синергізм) – це явище підвищення результативності завдяки інтеграції та взаємодії різних видів діяльності, де сумарний результат перевищує арифметичну суму показників ефективності окремих, незалежно діючих ресурсів. Це супроводжується зростанням ефективності діяльності внаслідок об'єднання окремих компонентів, елементів або факторів в єдину інтегровану систему, що зумовлене так званим системним ефектом (емерджентністю) (Василенко, 2019, с. 20).

Дещо схожим є поняття конвергентності – процесу зближення, об'єднання різних елементів, технологій або галузей. Обидва поняття пов'язані з ідеєю об'єднання та взаємодії, внаслідок чого виникають нові властивості чи результати. Як синергія, так і конвергентність можуть сприяти підвищенню ефективності та інноваціям. Проте між досліджуваними поняттями існують відмінності: синергія фокусується на взаємодії та збільшенні ефекту, тоді як конвергентність – на зближенні та об'єднанні. Таким чином, синергія є результатом вдалої взаємодії, а конвергентність – процесом зближення різних елементів. Конвергентність різних видів освіти, зокрема формальної та неформальної мистецької освіти, детально розкрита Н. Сулаєвою (2018).

У нашій науковій розвідці доречніше розглядати поняття «синергія», оскільки естрадний вокал є результатом синергії

різних елементів: вокальної техніки, артистизму, сценічного образу, взаємодії з музикантами та публікою. Крім того, вдосконалення навичок естрадного вокалу передбачає поєднання формальної освіти (музична школа, училище, університет, академія) та неформальної (участь у майстер-класах, вокальних конкурсах, фестивалях тощо). Така синергія не обмежується лише технічними навичками, але й охоплює психологічні та емоційні аспекти естрадного виконавства. Синергія в естрадному виконавстві – це не просто сума окремих елементів, а їхня взаємодія задля досягнення якісно нового, унікального результату. Вона дозволяє вокалісту розкрити свій потенціал, досягти високого рівня майстерності та стати справжнім фахівцем.

Сучасні технології звукозапису, робота зі звукопідсилювальною апаратурою та програмне забезпечення для обробки звуку також відіграють важливу роль у створенні синергії в естрадному вокалі. У нашій практичній діяльності ми дотримуємося положення, що кожен вокаліст має свою унікальність, яка впливає на створення синергії у його виконанні. Вокаліст не просто використовує сучасні технології, а адаптує їх під свій індивідуальний стиль, створюючи неповторне звучання. Естрадний вокал розвивається у культурному контексті, тому синергія між культурними традиціями та сучасними тенденціями також відображається на формуванні унікального стилю вокаліста.

Таким чином, синергія формальної та неформальної освіти в підготовці фахівців естрадного вокалу є перспективним і необхідним підходом для формування професійних компетентностей, що відповідають викликам сучасного суспільства та музичної індустрії. Оптимальне поєднання цих двох форм навчання дозволяє створити багатогранне освітнє середовище, яке забезпечує майбутніх фахівців естрадного вокалу фундаментальними знаннями, практичними навичками та адаптивними здібностями. Формальна освіта забезпечує структурований процес підготовки з чіткими освітніми стандартами та результатами навчання, тоді як неформальна освіта додає динамічності, творчості та практичної гнучкості, що стає ключовим елементом у професійному зростанні фахівців. Участь у вокальних майстер-класах, тренінгах, конкурсах і фестивалях розширює горизонти знань, сприяє обміну досвідом і розвитку креативних підходів до викладання.

Висновки. Отже, синергія формальної та неформальної освіти у підготовці фахівців естрадного вокалу сприяє їхньому

всебічному розвитку, допомагає адаптуватися до змін у музичному середовищі та забезпечує високий рівень викладання й навчання. Вона не лише вдосконалює підготовку фахівців естрадного вокалу, але й створює передумови для їхньої конкурентоспроможності, мобільності та творчого розвитку в умовах глобалізації та цифрової трансформації. Такий підхід є важливим кроком до формування освітнього простору, який сприятиме досягненню високих стандартів професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в розробці та апробації моделей синергії формальної та неформальної освіти в підготовці викладачів естрадного вокалу, вивченні ефективності різних форм неформальної освіти в розвитку професійних компетентностей викладачів естрадного вокалу, визначенні критеріїв оцінювання їхньої професійної компетентності з урахуванням результатів формальної та неформальної освіти.

Список використаної літератури

- Андрощук, І. М., Калюжна, Т. Г., Піддячий, В. М., Шарошкіна, Н. Г. (2019). *Навчання дорослих в умовах неформальної освіти: практичний посібник*. Київ: ПООД імені Івана Зязюна НАПН України.
- Аніщенко, О. В., Лук'янова, Л. Б., Прийма, С. М. (2017). Неформальна освіта дорослих – освітній тренд ХХІ століття. *Рідна школа*, 11/12, 3-7.
- Василенко, М. Д., Слатвінська, В. М. (2019). Сила синергії у проявах правової науки: міждисциплінарне дослідження. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*, 24, 18-26.
- Гриньова, М. В. (2019). Синергія можливостей формальної та неформальної громадянської освіти в системі післядипломної педагогічної освіти. В кн. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: зб. матеріалів ІV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (с. 22-23). Київ.
- Дрозд, Т. (2023). Взаємозв'язок формальної та неформальної освіти в контексті діяльності закладу вищої освіти. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Екологія. Публічне управління та адміністрування*, 4, 72-81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-4.11>
- Закревська, С. (2011). Неформальна освіта дорослих в Україні та в країнах Європейського союзу: феномен, історія, значення. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 3 (1), 294-305.
- Оришук, О. (2019). Методика формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності у процесі вокального навчання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 1 (64), 177-181.
- Павлик, Н. П. (2018). *Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів*: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Про освіту*: Закон України №2145-VIII від 05.09.2017. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Про освіту дорослих*: Проект Закону України №7039 від 10.02.2022 р. Взято з <https://ips.ligazakon.net/document/ЛЮ6948А>
- Сулаєва, Н. В. (2018). Конвергентність різних видів освіти студентів психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. *Естетика і етика педагогічної дії*, 17, 119-127.

- Сулаєва, Н. В. (2014). *Неформальна мистецька освіта майбутніх учителів у художньо-творчих колективах*. (Дис. д-ра пед. наук). Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Київ.
- Ушакова, О. А. (2022). Інтерактивні методичні підходи вокальної підготовки до практики навчання естрадному співу. *Академічні візії*, 8/9, 3-17.
- Фоломєєва, Н. А. (2021). *Оволодіння естрадними техніками звуковидобування у процесі професійної підготовки: методичні рекомендації*. Суми.
- Myroshnychenko, V. (2022). Non-formal music education organization in out-of-school institutions. *Естетика і етика педагогічної дії*, 25, 184-191. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2022.25.256669>

Tetiana Shershova

SYNERGY OF FORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION IN THE TRAINING OF POP VOCAL TEACHERS

Modern requirements for the professional training of pop vocal specialists necessitate using various learning formats that foster technical and creative skills. Given the evolving music industry and the growing influence of digital technologies, combining formal education provided by higher education institutions with non-formal education plays a crucial role in preparing highly qualified professionals. Formal education offers fundamental knowledge in music theory, vocal technique, teaching methodology, and music psychology and pedagogy. It encompasses academic learning (lectures, seminars, and practical classes), individual vocal lessons, choral and ensemble singing, and pedagogical practice. Meanwhile, non-formal education supplements traditional learning through master classes, training sessions with leading vocalists and educators, participation in competitions and festivals, self-education, online courses, and studio experience. The synergy between formal and non-formal education enhances the methodological toolkit of educators, fosters flexibility in teaching, and integrates modern trends and technologies into the learning process. This approach aligns with the concept of lifelong learning, which is essential for professional growth and adaptability in the contemporary music industry. The article explores formal and non-formal education integration as an effective approach to training pop vocal specialists. Research methods include theoretical analysis of scientific literature, educational programs, and legal documents, comparative analysis of the advantages and disadvantages of different educational formats, and a systematic examination of vocal pedagogy as a complex system. The findings highlight that the optimal combination of these two forms of education facilitates comprehensive skill development, ensuring high-quality training and competitiveness of pop vocal specialists in a rapidly changing cultural and technological landscape. Future research directions include the development and testing of models for integrating formal and non-formal education, evaluating the effectiveness of various non-formal learning formats in developing professional competencies, and establishing assessment criteria for pop vocal specialists' professional competencies based on their formal and non-formal education outcomes.

Keywords: *formal education; non-formal education; informal education; pop vocal; educational synergy; convergence; art education; professional competencies.*

References

- Androshchuk, I. M., Kaliuzhna, T. H., Piddiachyi, V. M., & Sharoshkina, N. H. (2019). *Navchannia doroslykh v umovakh neformalnoi osvity [Adult Learning in the Context of Non-Formal Education]: praktychnyi posibnyk*. Kyiv: IPOOD imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Anishchenko, O. V., Lukianova, L. B., & Pryima, S. M. (2017). Neformalna osvita doroslykh – osvitnii trend XXI stolittia [Non-Formal Adult Education – An Educational Trend of the 21st Century]. *Ridna shkola [Native school]*, 11/12, 3-7 [in Ukrainian].
- Drozd, T. (2023). Vzaiemozviazok formalnoi ta neformalnoi osvity v konteksti diialnosti zakladu vyshchoi osvity [Interrelation of Formal and Non-Formal Education in the Context of Higher Education Institution Activities]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii*

- bezpererвної osvity. *Ekolohiia. Publichne upravlinnia ta administruvannia [Scientific Bulletin of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Ecology. Public Administration]*, 4, 72-81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-4.11> [in Ukrainian].
- Folomeeva, N. A. (2021). *Ovolodinnyia estradnymy tekhnikamy zvukovydobuvannya u protsesi profesiynoyi pidhotovky [Mastering pop sound production techniques in the process of professional training]: methodological recommendations*. Sumy [in Ukrainian].
- Hrynova, M. V. (2019). Synerhiia mozhlyvostei formalnoi ta neformalnoi hromadianskoi osvity v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Synergy of Formal and Non-Formal Civic Education Opportunities in the System of Postgraduate Pedagogical Education]. In *Profesiynyi rozvytok fakhivtsiv u systemi osvity doroslykh: istoriia, teoriia, tekhnolohii [Professional Development of Specialists in the Adult Education System: History, Theory, Technologies]: zb. mater. IV Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf.* (pp. 22-23). Kyiv [in Ukrainian].
- Myroshnychenko, V. (2022). Non-formal music education organization in out-of-school institutions. *Aesthetics and ethics of pedagogical action*, 25, 184-191. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2022.25.256669>
- Oryshchuk, O. (2019). Metodyka formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do prosvitnytskoi diialnosti u protsesi vokalnoho navchannia [Methodology of forming the readiness of future teachers of musical art for educational activities in the process of vocal training]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky [Scientific Bulletin of V.O.Sukhomlynskyi Mykolaiv National University. Pedagogical Sciences]*, 1 (64), 177-181 [in Ukrainian].
- Pavlyk, N. P. (2018). *Teoriia i praktyka orhanizatsii neformalnoi osvity maibutnikh sotsialnykh pedahohiv [Theory and Practice of Organizing Non-Formal Education of Future Social Pedagogues]: monohrafiia*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Pro osvitu [On Education]: Zakon Ukrainy №2145-VIII vid 05.09.2017*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- Pro osvitu doroslykh [On Adult Education]: Proiekt Zakonu Ukrainy №7039 vid 10.02.2022 r.* Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A> [in Ukrainian].
- Sulaieva, N. V. (2014). *Neformalna mystetska osvita maibutnikh uchyteliv u khudozhno-tvorchyykh kolektyvakh [Non-formal art education future teachers in art creative group]*. (D diss.). Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. Kyiv [in Ukrainian].
- Sulaieva, N. V. (2018). Konverhentnist riznykh vydiv osvity studentiv psykholoho-pedahohichnoho fakultetu Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka [Convergence of different types of education of students of the faculty of psychology and pedagogy of Poltava V.H.Korolenko national pedagogical university]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Aesthetics and ethics of pedagogical action]*, 17, 119-127 [in Ukrainian].
- Ushakova, O. A. (2022). Interaktyvni metodychni pidkhody vokalnoi pidhotovky do praktyky navchannya estradnomu spivu [Interactiva methodological approaches to vocal training for the practice of teaching pop singing]. *Akademichni vizii [Academic visions]*, 8/9, 3-17 [in Ukrainian].
- Vasylenko, M. D., & Slatvinska, V. M. (2019). Syl'a synerhii u proiavakh pravovoi nauky: mizhdystsyplinarne doslidzhennia [The power of synergy in the manifestations of legal science: an interdisciplinary study]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» [Scientific works of the National University "Odesa Law Academy"]*, 24, 18-26 [in Ukrainian].
- Zakrevska, S. (2011). Neformalna osvita doroslykh v Ukraini ta v krainakh Yevropeiskoho soiuzu: fenomen, istoriia, znachennia [Non-Formal Adult Education in Ukraine and European Union Countries: Phenomenon, History, Significance]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy [Adult Education: Theory, Experience, Prospects]*, 3 (1), 294-305 [in Ukrainian].
- Одержано 15.03.2025 р. Рекомендовано до друку 30.04.2025 р. Оприлюднено 03.06.2025 р.
-